

PRIMARK

Goedkope kleding wordt duur betaald

Wie betaalt de echte prijs bij Primark?

Peter-Paul Verbeek

(verschenen in Tubantia, opiniebijlage, 7 sept 2013)

Komend jaar opent Primark een filiaal in Enschede. In het markante pand van de Bijenkorf aan het Van Heekplein zou deze ultragoedkope modewinkel een nieuwe trekpleister voor de binnenstad moeten worden.

Vorige week publiceerde deze krant nog een paginabreed artikel over het genot om voor 50 euro tassen vol kleren te kunnen kopen. Compleet met tips voor het shoppen in een winkel die zo druk is dat meisjes tevoren een dikke panty en een hemdje aantrekken om ook buiten de pashokjes kleren te kunnen passen. Toch is het maar de vraag of de Primark wel zo'n aanwinst is voor Enschede.

Al meerdere malen is Primark in opspraak geraakt wegens de arbeidsomstandigheden bij de bedrijven waar de kleding wordt geproduceerd. De recente ramp in het ingestorte Rana Plaza gebouw in de buurt van Dhaka (Bangladesh) maakte dit weer pijnlijk duidelijk. Ruim 1100 mensen vonden de dood in een gammel gebouw, waar ze tegen een zeer laag loon werkten aan kleding voor onder andere Primark.

Hoewel Primark de families compenseert die daar werkten en expliciet aangeeft niet met bedrijven te werken waar kinderarbeid een rol speelt, blijkt zulk beleid in de praktijk toch knap lastig te handhaven. Gedeeltelijk komt dat door de moeite die het kost om goed toezicht te houden in landen als Bangladesh, zowel op de arbeidsomstandigheden als de gebouwen. Maar vooral komt dat – het zal niet als een verrassing komen – door de extreem lage prijs die Primark wil betalen aan haar leveranciers.

Het is een patroon dat je vaak ziet in lage-lonenlanden. Bedrijven worden overspoeld met grote orders van westerse ketens, voor weinig geld en met strakke deadlines. Daardoor moeten ze werk uitbesteden aan kleinere bedrijfjes, of thuiswerkers. Een alternatief is er niet, want opdrachtgevers dreigen naar de concurrent te gaan als er niet heel snel en voor heel weinig geld wordt geproduceerd. En zo ontstaat een situatie met extreem lage lonen, een gebrek aan middelen om goede arbeidsomstandigheden te creëren, en een falend toezicht op de omstandigheden bij de onderaannemers. Om over duurzaamheid maar te zwijgen. Tegen zulke lage prijzen en met zulke krappe deadlines kun je immers weinig zorg besteden aan grondstoffen en milieuverontreiniging.

Om de gedachten te bepalen: de Wall Street Journal berichtte in een recent artikel dat een Primark t-shirt van 6 dollar wordt gefabriceerd voor ongeveer 1,60 dollar. Van die productiekosten gaat slechts een fractie naar het loon van medewerkers. Trendanalyste Lynsey Dubbeld legt in haar boek 'Mode voor morgen' uit dat de arbeidskosten gemiddeld 0,5 tot 5 procent van de verkoopprijs van een kledingstuk bedragen.

Het minimumloon in Bangladesh bedraagt 38 dollar per maand, een kwart van dat in China. Verdubbeling van het minimumloon zou slechts 10 tot 12 cent toevoegen aan de kostprijs van een eenvoudig shirt. Om een fatsoenlijk loon te betalen, hoeft kleding dus echt niet zoveel duurder te worden: GroenLinks Tweede-Kamerlid Niels van den Berge liet onlangs in NRC Handelsblad zien dat de eerlijke prijs van een Hello Kitty shirtje van 6 of 7 euro ongeveer 9 euro bedraagt. Goedkoop hoeft dus helemaal geen duurkoop te zijn.

Laten we onszelf overigens geen rad voor ogen draaien: bij sommige dure kledingmerken die de Bijenkorf verkoopt, is het helemaal niet zoveel beter. Ook merken als Hugo Boss en Tommy Hilfiger laten hun kleding in Bangladesh maken, en die verdienen nog vele malen meer aan het werk dat daar letterlijk voor een hongerloontje wordt verricht. Tegelijkertijd is

het wel degelijk de 'fast fashion' van ketens als Primark, met grote orders, strakke deadlines en een lage prijs, die meeste de druk legt op producenten.

Wie niet medeplichtig wil zijn aan deze uitbuiting van mens en natuur, doet er dus goed aan zich kritisch te informeren. Websites als Rank a Brand (www.rankabrand.nl) zijn daarbij behulpzaam: die bieden kritische consumenten een overzicht van alle beschikbare informatie over de arbeidsomstandigheden en duurzaamheid van de meeste grote merken.

Minstens zo belangrijk is dat we meer van onze spullen leren houden. Dat lijkt misschien paradoxaal, want is het niet juist ons materialisme dat voor deze problemen zorgt? Maar wie echt materialistisch is, geeft om zijn of haar spullen. En dat is de kern van duurzaamheid: dat de dingen een duur hebben, en niet direct verbruikt worden. Een t-shirt van 3 euro belichaamt geen respect voor mens en natuur: je gooit het met gemak weg als je weer wat nieuws wil, en vraagt je niet af hoe het in vredesnaam mogelijk is om het voor zo weinig geld in de winkel aan te bieden. Winkels als Primark creëren een wegwerpmaatschappij waarin mensen voor een prikkie steeds nieuwe spullen kopen, niet omdat de oude spullen versleten zijn maar alleen omdat er altijd weer iets nieuws te koop is dat ook nog eens weinig kost.

Wie bij Primark gaat funshoppen, doet er dan ook goed aan om niet alleen een hemdje en een dikke panty mee te nemen, maar vooral ook een paar oogkleppen. Beter nog is het om u bij de kassa af te vragen of u, en niet een inwoner van Bangladesh, de werkelijke prijs van uw kleding betaalt.

Met dank aan Annette Thijs, Lynsey Dubbeld en Lineke Hulzinga voor hun commentaar en suggesties.

Relevante bronnen en informatie:

- www.modevoormorgen.nl
- www.rankabrand.nl
- <http://mobile.nytimes.com/2013/05/14/business/global/hm-agrees-to-bangladesh-safety-plan.html?from=global.home>
- http://www.refdag.nl/nieuws/economie/made_in_bangladesh_1_736479
- http://online.wsj.com/article/SB10001424127887323998604578567522527553976.html?mod=wsj_share_tweet
- http://www.krantvandeearde.nl/pdf/krantvandeearde_2013-02.pdf
- <http://www.modevoormorgen.nl/driemisvattingenoverduurzamemode.html>
- <http://www.kennislink.nl/publicaties/duurzame-mode-modieus-maar-moeilijk>